

A születés csodája

AMIKOR AZ APÁK IS TANÚK LEHETNEK

Születés, 1987. Klinikai viszonyok. A fejlődés csúcsa? A nálunk jelenleg bevettnek mondható szülési aktuson kívül számos más mód is létezik a világon, természetesen ami a gyermek világrahozatalának körülményeit illeti. Nyugat-Európában például elterjedt, hogy a születendő gyermek apja is végig jelen van a szülésnél. Ezen egyúttsszülésnek nevezett módszer nálunk sem teljesen ismeretlen, több hazai szülészeten próbálkoznak vele sikerrel. Ezek egyike a Debreceni Orvostudományi Egyetem szülészeti klinikája, ahol Szeverényi Péter adjunktus irányításával már többéves tapasztalata van az egyúttsszülésnek.

A szülészeti klinikára belépve hatalmas táblát pillanthatunk meg, amely igen kedves megfigyelésben adja tudtúl a gyermekáldás elé néző házaspároknak, hogy ezen a klinikán — ha akarják —, az apajelöltek is tanúi lehetnek a születés csodájának — ha előzőleg részt vesznek egy néhányórás felkészítő tanfolyamon.

— *Sokan élnek ezzel a lehetőséggel, doktor úr?* — kérdeztem szobájában Szeverényi adjunktust.

— Az apák négy-öt százaléka — eddig.

— *Kinek, s miért jó az, ha a férfi is ott van a szülésnél?*

— Több szempontból is jó. De hadd kezdjem messzebből a választ. Mivel kórházban lehet olyan orvosi körülményeket biztosítani, hogy minden eshetőségre felkészülve ellássuk a szülő nőket, elengedhetetlen, hogy kiszakítsuk megszokott környezetéből. Ugyanakkor a szülés nemcsak a nő dolga, ez családi esemény, s nemzetközi megfigyelések, tapasztalatok is azt bizonyítják, hogy az egyúttsszülésnél kialakuló szoros kölcsönhatás az anya, apa és újszülött között, a szülés, mint csúcsmélység, kiemelkedő jelentőségű összetartó erő, meghatározó a család együttmaradás szempontjából. Akár életre szóló érzelmi hatással lehet mindkét szülőre. Messzire vezetne ennek további boncolgatása, ám annyit még hadd mondjak el, hogy az ilyen esetekben az apa is sokkal inkább magáénak érzi a gyereket. Măpedig köztudott, hogy az anyák főként védelmet, biztonságot jelentő magatartása mellett meghatározó, hogy az apák mennyire biztosítanak ingerdús környezetet a gyerekeknek. S ha a férfi a szülési élmény nyomán közelebb érzi magához, ingerdúsabb környezetet biztosít, a gyerek értelmi fejlődése is kedvezőbb.

— *Mindezek inkább a család szempontjai. De mit mond az orvos, az ő szempontjából? Tudtommal ellenzői is vannak ennek a módszernek.*

— Vannak, mert az orvosok egy része sem tudja, hogy konkrét szülészeti előnyei is léteznek az egyúttsszülésnek. Rövidebb az anyáknál a tárgulási idő, kevesebb a szövődmény, a műtétes szülésbefejezés.

— *Mi ennek a magyarázata?*

— A vajdó asszony viselkedésében legfontosabb tényező a félelem. Ennek hatására kialakul egy pszichés feszültség, vegetatív és izomfeszültség, ami fokozza a fájdalomérzést, s kedvezőtlen anyagcsere-folyamatokat eredményez, aminek következményeképp a szülés elhúzódhat. A fájdalom amúgy is félelmet okoz, a félelem feszültséget, a feszültség pedig újabb fájdalmat, tehát voltaképpen ez egy ördögi kör. A férj megnyugtató jelenlétekor azonban félelem nélküli állapot alakulhat ki, ami mérsékli a feszültséget és a fájdalomérzést, kedvezőbbé válnak az anyagcsere- és keringési viszonyok, ami a szülés szempontjából előnyös. A közvetlen szülészeti előnyöket egyébként megbízható külföldi tapasztalatok is igazolják.

— *Meggyőzőek az érvei. Miért mégis sok orvos ellenkező?*

— Két okát látom ennek. Egyrészt a szülészoba még ma is „titokzatos szentély” sok orvos fejében, ahova egy idegen belépése szentségtörésnek számítana. Nekik az a céljuk, hogy a szorosan vett szülészeti feladataikat megoldják, az érzelmi, lélektani vonatkozást figyelmen kívül hagyják. Mások higiéniai szempontból kifogásolják az eljárást, ám nyugodtan mondhatom, hogy ilyen szempontból sem okozott még soha gondot a férj jelenléte. Gond viszont sok helyen a tárgyi feltétel: nem mindenhol alakíthatók ki egyszemélyes szülőszobák, noha ez lenne az ideális.

— *Hogyan készítik föl az apákat a várható eseményekre?*

— Alapvető, hogy megismerkedjenek a szülészeti osztállyal, az élet-tani alapokkal, tudják, hogy mi várható, s hogy tudják: nem kell félni az infúziótól vagy a burokrepesztéstől sem. Mindezzel együtt szeretném azért leszögezni, hogy nem szabad az egyúttsszülés jelentőségét eltúlozni. Nem ez az egyedüli helyes út, s az sem lenne jó, ha minden apa jelen lenne gyermeke születésénél. Arra azonban törekedni kell, hogy a választás lehetősége meglegyen.

Debrecenből Szeged felé utazva volt időm elgondolkodni nemcsak azon, amit a témában rendkívül felkészült debreceni orvostól megtudtam, hanem azon is, amit — más szülésekkel beszélgetve — hallottam. Ezeket egybevetve úgy gondolom, itt nem egyszerűen egy módszer elterjedéséről van szó, hanem a szemléletváltás szükségességéről. Sokak szerint ugyanis a jelenlegi általános gyakorlat a személyzet céljait, kényelmét szolgálja. Kezdve a szülési testhelyzettel, ami azért alakult így, mert a személyzet jobban hozzáférhet a születendő gyerekhez, az anya viszont ülve nagyobb erőfeszítésre lenne képes. A gátmetszés ma szinte kötelező, ám éppen az „egyúttsszülők” táborában vannak, akik — éppen a módszerrel összefüggésben — elengedhetőknek tartják. Talán rossz-májúaknak nevezhető kívülállók úgy mondják, ha beengednék az apákat, s azok látnák, mily kevés, amit az akár „fogadott” orvos a szülésnél csinál, vékonyabb lenne, vagy netán elmaradna a boríték... Én persze nem erre a körülményre szeretném a hangsúlyt fektetni, hanem arra, hogy válásokkal, bomló családokkal teli közegben nem lehet mellékes körülmény az, hogy az egyúttsszülő pároknál az eddigi tapasztalatok szerint szinte nem fordul elő válás.

Ilyen gondolatok kavargtak bennem, amikor Sas Mihály professzorhoz, a Szegedi Orvostudományi Egyetem szülészeti klinikájának vezetőjéhez kopogtam be. E klinikán nincs legális lehetőség az egyúttsszülésre. Amikor az okokról érdeklődtem, Sas professzor így válaszolt.

— Én az egyúttsszülést divatáramlatnak gondolom. S ezzel szemben a terhessikolában, a terhességimnasztikában hiszek. A lényeg, hogy az asszony megtudja, mi vár rá, mert az ismeretlentől való félelem miatt a fájdalomérzés nagyobb. Ha az anya megtanulja a szülés során szükséges légzősmódot, az ellazulás lehetősége, könnyebb lesz a dolga.

— *Hasonlókat mondanak az egyúttsszülés hívei is, azzal, hogy a félelem megszűnését vagy csökkenését épp a férj jelenléte okozhatja.*

— Az egyúttsszülésnek komoly anyagi vonzatai vannak. Nálunk erre akkor kerülhet sor, ha majd pénzben-szűkületben leszünk. Amíg azonban alapvető műszer vagy gyógyszer hiányzik, nem ez a legnagyobb gondunk.

— *Milyen anyagi vonzatokra gondol?*

— Ehhez egy új klinika kellene, nem szülhetnék úgy egy teremben az asszonyok, hogy férjek is vannak benn!

— Látom, nem hisz nekem — mondta akkor hirtelen a professzor —, jöjjön velem!

Perceken belül beöltözve a szülőszobám voltam, Sas professzor kalauzolásával. Egyik oldalán egy helyiség, ahol függöny választja el egymástól a szülőágyakat, hátul pedig tágas, egyszemélyes szobák, mindennel felszerelve, fejmagasságtól üvegfallal.

— Mit szólna, ha itt a maga felesége szülné, a szomszéd szobából pedig egy idegen átnézne az üvegfallon? — hallom a professzor kérdését. Bólogatok: igen, igen. Magamban

azonban azt gondolom: talán kénem, hogy tegyenek egy függőnyt az üvegfallra...

Ismét a professzor szobájában beszélgetünk. — Higgye el, az egyúttsszülés egy divat, de csakhamar elmúlik, és mindenhol visszatérnek a régi rendszerhez — mondja az intézetvezető. — Én inkább a megfelelő szakmai ellátást szeretném biztosítani, minthogy luxuskívánságokat teljesítsék. Ebben az országban milliárdokat költöttek arra, hogy a szülészeti eredményeket javítsák, s én azért, hogy idegeneket engedek be, akik esetleg ferőzést hoznak, nem kockáztathatom ezeket az eredményeket.

A professzortól távozva azt szerettem volna megtudni, az egészségügy irányítóinak mi a véleménye az egyúttsszülésről. Az Egészségügyi Minisztériumban Tiba Jánost, az anyaeés nővédelmi osztály helyettes vezetőjét kerestem meg.

— Egyértelműen támogatjuk az egyúttsszülés lehetőségének megteremtését mindenhol, a fokozatosság elvének figyelembevételével. A világ erre halad, mi sem maradhatunk le — mondta bevezetőül az osztályvezető-helyettes. — Tagadhatatlan, hogy sok helyen a szülőszobák felépítése nem alkalmas e módszer bevezetésére, bár van olyan neves hazai szakember, aki a többágyas szülőszobáknál is lehetségesnek látja az egyúttsszülést. Ezért is gondolom, hogy mindez elsősorban nem anyagi, hanem szemléletbeli kérdés. A fertőzéstől való félelem a tapasztalatok ismeretében nem indokolt. S kiemelném a tapasztalat jelentőségét, azzal, hogy kár lenne egyedül üdvözítő módszernek kikiáltani az egyúttsszülést, a pozitívumait azonban mindenképpen ismerni kell. Hollandiában például a nők közel ötven százaléka otthon szül. Az itthoni egészségügyi struktúra ismeretében most badarság lenne az otthonszülést propagálnom, azonban, hogy az előnyeiről, tapasztalatairól ne tudjunk, az luxus. Nekünk a kórházakban, klinikákon kell minél otthonosabbá tenni a légkört, oda kell eljutnunk. Fiatal szülőkkel beszélgetek. Győnyörű szőszke lányuk már körülötünk szaladgál, tehát túl frissen sem mondható az egyúttsszülés élménye. A férj mondja:

— Úgy teljes az öröm, ha a közös gyereknél a szülés élménye is közös. Aki nem lehet jelen a gyermeke születésénél, nem tudja, milyen élménytől esik el. Az egész életünket más megvilágításban látjuk mind a ketten, kislányunk születése óta.

BALOGH TAMÁS

Fejkvóta

„Szinte fáj, hogy ezt még mindig mondani kell. Mondani? Ismételtetni, imamalomként. S ha a ráolvasásnak semmi foganatja, kiáltani kell. Legalább visítani. Örízni a reményt, hogy van aki meghallja... És mert ösztönösen is szabadulni akarunk az el nem mondott közlendő fájdalomtól...”

Nagyon is jól értettem a barátom szavait, pedig évek óta nem találkozunk. Kutatóintézetben dolgozik. Amikor az utcán összefutottunk, a második mondatában munkájának teljes elhettetlenüléséről beszélt. Hogy megint, jövőre is elvonnak a pénzeikből, hogy kártékony redukciókra kényszerülnek, veszélybe került a tudományuk holnapja, és mindannyiunk holnapja, mert az alap kutatások összes többi ágában ugyanezek a tendenciák; és hogy miként nem lehet megérteni: ez itten bűnözés, vétek, merénylet a jövő ellen.

Hogyne értettem volna! Aznap reggel különben is elolvastam a kormány lapjában az akadémikus föl-szólalását a fontos bizottságban. Ugyanerről beszélt, meg a *csalódásáról*. Merthogy az ígéretek ellenére megint, mint annyszor, a tudományon, az oktatáson, a művészeteken óhajt spórolni az államháztartás-kezelőség. A csalódás nagy, *bénító* hatású. Ugyanaznap délelőtt a városi előjáróságra mentem, a dolgom után. A hivatalban előadók vitakoztak. Rosszabb lesz — bizonygatta egyikük, aki úgy tudta, hogy a tömegkommunikáció széles körű felhasználásával elhintett „változás” egyáltalán nem fog bekövetkezni 1988-ban. Azt írja az újság, mondta, hogy a tanácsok önállóan gazdálkodnak a kasszájukba befolyt személyi jövedelemadókkal. Az adózó állampolgár tehát hamarost számon kérheti, mit csinált a hivatal a pénzével. Ezzel szemben ő arról értesült, hogy az adó formájában összegyűlt pénzből valóban fölhasználhatnak majd a helyi tanácsok, de az összegek egyáltalán nem közvetlenül az övék, megint *kapják*, ismét a nagykalapból, méghozzá korántsem az illető helységben befizetett adók arányában, még kevésbé a helyi szükségletek szerint, hanem a lélekszám alapján. *Fejkvóta*, bizony az lesz, bólogatott rezignáltan a jól értesült előadó, majd kitört belőle a munder becsületének védelme. Fölháborító, azt mondja, ahogy az embereket félrevezetik; hazudoznak itt, összevissza — vörösödött bele a súlyos kijelentésbe a hivatal embere. A népek meg majd jönnek, és tényleg megkérdik, hova tettük a pénzüket. Amit mi sose láttunk.

De hát ez számunkra maga lesz a katasztrófa — világosodott meg a

másikuk, mert fölfogta, hogy az „új” rendszerben az ő területén új-fent mindenki a rövidebbet húzza. A művelődésügyi osztályon dolgozik tudniillik. Mármost a fejkvóta nem tekinthet ugyebár arra, hogy milyen fejekre is van kiosztva! Darabdarab, mondják az „igazságos” osztók. *A bunkó itten csöppet sem külön, mint a zseni*. Magyarán: két azonos lélekszámú várost tétélezve tőkegyforma összegből *lehetetlen lesz gazdálkodni*; mert az egyikben élénk, eleven a tudományos és a művészeti élet (ami már most is kész csoda), büszkén nevezik iskolavárosnak, a másik meg édeggel abból, ami szellemi tőke emitt termelődik... És hogyan is funkcionál majd a tanács Maecenas-utódként? Az „igazságos” fejkvóta, a nyugalmas egyenlődsi szerint — sehogy. A kiemelkedően nagyot produkáló iskolák, tudományok, művészetek szép csöndben — elsorvadnak. Mondta a *csalódottságtól lebénult* hivatalnok.

A napnak még nem volt vége. Mu-zsikushoz vitt — megint a munka, a beszélgetésben átélhettem a választott szakmám sok kínját elhomályosító jó érzést, ami persze mindenkié, aki a hasonlóságot, a *ráismerés örömeit* érzékelni képes. Így lehetséges, hogy *mindenki* tudja, miről beszélek. Találkozásokról, amelyekben még a bizonytalan, agyonhasznált *szavak* is elegendek arra, hogy tudjuk és érezzük, igenis létezik a „*belső vezérlésű*” ember, a szuverén másik, az egyszerű, a megismételhetetlen; a *senség*; társunk, a másik ember, akinek értékeivel magunk is gazdagodhatunk — csak beszélni kell. És ha nem elegendő — akármilyen — a szavaink, zenélni kell!

Nincs itt semmiféle logikai űr, hiszen tessék csak meggondolni: a szó, ugyebár nem mindig kimondható. *A bennünk feszülő kimondhatatlant, mióta ember az ember, a művészetek közvetítik közöttünk. Lélektől lélekig*. Embermódra nem lehet élni a zenének a kimondhatatlant velünk megosztó, bennünket összetartó, az élet és a halál szigorúságain-szomorúságain a felülemelkedéseinket lehetségesse tevő varázslata nélkül; a líra logikája nélkül; a festmény meg a szobor képzelettróptetése nélkül...

Embermódra, mondom, mert eldurvult lélekkel, ösztönlényekkel, barbár istenek szolgáiként — talán, egy darabig. „*Szinte fáj, hogy ezt még mindig mondani kell*”. Hogy tudniillik, ha valaha, akkor most, e fékevesztett bizonytalanságban homályló ezredforduló felé közelítve csak az a biztos, hogy esztelenül nem élhetünk. Meg az, hogy *pusztán rációval sem élhetünk*. Az észérvekkel gyözködő, „kell!”-ekkel kitapétázott „főcsapás-irány” rossz utat mutat. Az emberi érzésekről leszoktatott racionálisok, akik nem képesek már megindulni a sebzett madár vergődésén, holnap barbár öldöklésbe keverednek egymással. Az eszükkel létrehozott eszközöket használják, mert technikacsínálás közben, a sok „kell”! szorításában gyalog elméjüket kizsákmányolták, a lelkük meg kiszáradt.

Az ember mint imamalom: *ismételgeti, úgy vagyunk megszerkesztve, hogy nem élhetünk művészetek nélkül*. A bennünk ragadt kimondhatatlant — fáj nekünk, a ráismerés-nélküliség, a hasonlóságtudat-nélküliség, a felülemelkedettségre képtelenség — fáj nekünk. Szikár, durva darócként csak egymásnak feszülhetünk, s nem lehetünk együtt.

Micsoda napunk az, amikor — ránk néz a paradoxon: a *kétszer kettő bizonyosságát* a racionálisok egyre nagyobb tömege egyre kevésse látja!

„*Ha este csodálattal szemléltem a mennyboltot és az örökké határai között lebegő, napoknak vagy földeknek nevezett fénylő testek seregét... hébe-hóba megkísérlem, hogy felizgatott érzelmeimnek hangokban adjak kifejezést*.” Mit tegyünk, ha a tapasztalásaink szerint Beethoven világa már nem a miénk? *Agnus Dei. Dona nobis pacem*. Ki hallja meg a legmélyebb imát?

SULYOK ERZSÉBET

MEZEY ISTVÁN RAJZA

SIMAI MIHÁLY

hó-tükrű tájban

*hó-tükrű tájban nézem arcomat
üveglő kőben nézem arcomat
hályog-tócsákban nézem arcomat
jég-indás szemekben nézem arcomat*

— és arcom mindig láthatatlanabb

*megvakult télben vakító havak
csillaghideg csönd jégtű-szemfogak
befagyott tengerek a poharak
— ne moccanj — szól
s koccint velem a Fagy*

arcában látom végső arcomat